

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Виктория Константинова Атанасова, дм

Катедра Хигиена и екомедицина

Факултет по общественото здраве

Медицински Университет – Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

област на висше образование **7. Здравеопазване и спорт**

професионално направление **7.1. Медицина**

научна специалност **„Хигиена (обща, комунална, радиационна, на детско-юношеската възраст, трудова медицина, хранене и диететика)“**

Автор: д-р Станислава Емилова Хаджиева, асистент

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Катедра: Хигиена и епидемиология, МУ-Варна

Тема: „Фактори, формиращи нагласите за имунизирание и ваксиниране сред родители на деца до 7 годишна възраст“

Научен ръководител: доц. д-р Ружа Панчева, дм

Научен консултант: доц. д-р Цонко Паунов, дм

Кратки данни за кариерното развитие на кандидата

Асистент д-р Светослава Емилова Хаджиева е родена на 01.02.1979г в гр. Девин. Завършва „Медицина“ в Медицински Университет-Варна през 2002год. През периода 2003г. - 2007г. специализира Детски болести в Катедрата по детски болести и медицинска генетика на МУ- Варна. Придобива специалност по Детски болести през 2009г. От октомври 2009 г. до септември 2014г. работи последователно като лекар в Амбулатория за Първична Медицинска Помощ и Индивидуална Практика (АПМПИП) в гр. Девин и като общопрактикуващ лекар в АПМПИП в гр. Варна. През октомври 2014г. след проведен конкурс е назначена като асистент в Катедрата по Хигиена и епидемиология на МУ-Варна, където работи и до настоящия момент. Д-р Хаджиева участва активно в преподаването в упражненията по дисциплините: „Хигиена и екология“ – за студенти от специалностите „Медицина“ и „Акушерка“; „Хигиена и епидемиология“ – студенти по Дентална медицина; „Околна среда и здраве“ – студенти по Здравен мениджмънт; „Педиатрия“ – специалност „Логопедия“. От 2015г. към настоящия момент специализира „Хранене и диететика“.

Проявява научни интереси в областта на Хигиена на детско-юношеската възраст, Профилактика в детската възраст и ваксинапрофилактика, Хранене и диететика.

Членува в Българския лекарски съюз (БЛС), Българската педиатрична асоциация (БПА), Българско Научно Дружество по Обществено Здраве (БНДОЗ), Българско дружество по хранене и диететика.

Владее писмено и говоримо английски език.

От представените изискуеми и задължителни документи е видно, че цялата процедура по зачисляване, полагане на изпит за докторантски минимум, отчисляване и насочване към публична защита отговаря на законовите разпоредби и правилника за РАС на МУ-Варна. Съгласно заповед на Зам. ректора проф. д-р Албена Керековска, дм, № Р-109-238/29.06.2016г. е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ на тема: „Фактори, формиращи нагласите за имунизирание и ваксиниране сред родители на деца до 7 години“ в област на висшето образование „7. Здравеопазване и спорт“, професионално направление „7.1. Медицина“, научна специалност „Хигиена (обща, комунална, радиационна, на детско-юношеската възраст, трудова медицина, хранене и диететика) в катедра „Хигиена и епидемиология“, Факултет по обществено здравеопазване на Медицински университет- Варна. На основание чл. 24, ал.6 и чл. 30, ал.3 от ППЗРАСРБ, чл. 44, ал.2 от ПРАС на МУ-Варна, д-р Светослава Хаджиева е отчислена с право на защита със Заповед № Р-109-88/01.02.2019г. на Ректора на МУ-Варна.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Описателна характеристика. Представеният дисертационен труд на тема „Фактори, формиращи нагласите за имунизирание и ваксиниране сред родители на деца до 7 годишна възраст“ съдържа 134 страници и е онагледен с 56 графики, 9 таблици и 2 приложения. Библиографският списък включва 183 заглавия, от които 56 на кирилица и 127 на латиница. От последните 5 години са 92 от тях. Изложението е написано в научен стил, поднесено е достъпно и стегнато. Дисертационният труд е правилно структуриран, съдържа всички основни елементи за представяне на дисертационен труд: въведение, литературен обзор, цел и задачи, материал и методи, резултати и обсъждане, обобщение и изводи, приноси, библиография и приложения.

Актуалност на тематиката

Днес имунизацията е едно от най-големите постижения на медицинската наука и практика, доказан инструмент за контролиране и елиминирание на животозастрашаващи инфекциозни заболявания. Създаването на имунизационни програми е приоритет на всяка една държава. Всички страни в Европейския съюз (ЕС) имат дълга традиция в прилагането на програми за ваксиниране, с което се постига контрол над ваксинопредотвратимите заболявания.

България се характеризира с висок имунизационен обхват по отношение на ваксините, включени в Имунизационния календар (ИК) на страната. Въпреки че родителите са задължени да ваксинират своите деца по силата на действащото законодателство, техните нагласи са важни за ефективно реализиране на имунопрофилактиката. Известно е, че когато намалява честотата на ваксинопредотвратимите заболявания, се увеличава вниманието към възможните

странични ефекти и усложнения на ваксините. През последното десетилетие се появяват различни течения, насочени срещу ваксините. Наличието на такива течения е повлияно от съществуването на подобни организирани групи в Европа и Северна Америка.

Предвид променящите се във времето, мястото и вида на ваксините нагласи в колебанието за ваксиниране, СЗО препоръчва непрекъснат мониторинг на родителските настроения във всяка една държава. Измерването и оценяването на информираността и готовността на родителите да ваксинират или откажат прилагането на една или няколко ваксини на децата си са важни стъпки за разработване на правилни стратегии, за да може да се предприемат адекватни мерки за пропаганда за поддържане на високо имунизационно покритие.

Ефективната политика в областта на имунопрофилактиката при децата трябва да се основава на резултати от научни проучвания, а успехът ѝ зависи и от начините за оценка и въздействие на общественото мнение според съвременните подходи и критерии. Подходяща методология би идентифицирала конкретните проблеми в България и предначертала насоките за бъдещи обществено-здравни действия. Интерес към подобни проучвания в нашата страна се проявява едва през последните 5 години. Липсата на такива проучвания е и мотивация за избор на тема за настоящия дисертационен труд.

Въведението на дисертационния труд добре обосновава актуалността на проблема. **Литературният обзор** изчерпателно разглежда съвременното му състояние, изготвен е компетентно и задълбочено. Показва отличната подготовка и осведоменост на докторантката по проблема в света и в България. Д-р С. Хаджиева разглежда подробно феномена „колебание към ваксините“ (*vaccine hesitancy*), дефиниран от СЗО като „*Отлагане във времето или отказ от поставянето на ваксина, въпреки наличието на ваксинационни услуги*“. Литературният обзор завършва с обсъждане на литературните данни, което насочва към избраната научна тема.

Докторантката умело е представила предпоставките за избор на темата за настоящия научен труд. Предвид тях и актуалността на проблема през последните години, както в страната ни, така и в световен мащаб, са поставените **цел и задачи**. Целта е дефинирана точно и ясно: „*да се проучи отношението на родители на деца до училищна възраст към имунизационния календар на Република България, както и факторите, влияещи върху формиране на техните нагласи за ваксиниране на децата им*“. Задачите (6 на брой) са ясно формулирани от докторантката и водят последователно до изпълнението на поставената цел.

Детайлно е описан **дизайнът** на проучването. Използваните **методи** са съвременни, адекватни на поставените цел и задачи, описани са добре. Статистическият анализ се отличава с прилагането на широк набор от модерни статистически методи за обработка на данните от направените изследвания, които осигуряват необходимата достоверност. Диаграмите са правилно структурирани и ясни. Направена е интерпретация и обсъждане на получените **резултати**. В **обсъждането** умело са съпоставени получените резултати с данните на чужди и наши автори. Приложените методи за обработка и представяне на резултатите демонстрират ясно постигнатото от докторантката. **Изводите** напълно точно и обобщено отразяват получените данни и са добре формулирани.

Приноси на дисертационния труд

Приносите на дисертационния труд, изведени от д-р Станислава Хаджиева, са общо 12, като с *оригинален характер* са 3: Проведено е мащабно проучване с характеристики на репрезентативно за страната за отношението на родителите към имунизациите като цяло в Република България; Анализирани е готовността на родителите да ваксинират децата си, ако ваксините, включени в имунизационния календар на Република България, станат с препоръчителен характер; Проучени са някои психологически аспекти, имащи отношение към формиране на родителското колебание за ваксиниране; с *научно-приложен характер* - 4: Формулирани са предложения и препоръки към отговорните институции за повишаване информираността, сътрудничество с медии, интернет и намаляване на напрежението у родителите по отношение имунизационната програма; Установените нива и закономерности са основа за бъдещи проучвания като сравнението с други страни и интервенции позволява подобряване на състоянието на имунизационно покритие; Разкрити са някои порочни практики от изпълнението на имунизационните графици, породени от родителските страхове към ваксините; Данните от дисертационния труд са повод за отлагане и неприемане на възникналото в експертни срещи предложение за обсъждане на препоръчителност на имунизационната програма в страната ни; с *теоретико-познавателен характер* - 5: Направен е обстоен преглед на съвременното състояние на отношението на родителите по света към имунизациите като цяло; Разкрити са източниците на информация, нагласите, опасенията на родителите към имунизациите; Идентифицирани и оценени са факторите, повлияващи решението на родителите да имунизират децата си при задължителния имунизационен календар в страната ни; Проучено е отношението на семействата на деца до 7-годишна възраст към препоръчителните ваксини; Проучени са затрудненията, които ОПЛ срещат при работа с антиваксинално настроени родители.

Получените резултати и формулираните изводи, препоръки и приноси са лична заслуга на докторантката.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантката има представени 4 публикации и 4 участия в научни форуми, свързани с темата на дисертационния труд. Две от публикациите са в списание „Педиатрия“, а другите две - в сп. „Варненски медицински форум“. Първи автор е на две от представените публикации. Получила е награда за представен постер на научен форум за актуалност на тематиката.

Безспорен е личният принос на докторантката за цялостния научен труд и работата по проблема.

Автореферат

Авторефератът възпроизвежда напълно съдържанието на дисертационния труд и е оформен според изискванията. Отразява структурата на методологията, основните резултати, постигнати в дисертацията, направените изводи и приноси. Авторефератът съдържа 69 страници и е онагледен с 13 графики и 1 таблица.

Заклучение

Дисертационният труд „Фактори, формиращи нагласите за имунизирание и ваксиниране сред родители на деца до 7 годишна възраст“ се отличава с актуалност, съдържа **научни и научно-приложни резултати**, които представляват **оригинален принос** в науката и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагането му и Правилника на МУ - Варна.

Дисертационният труд показва, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, **убедено** давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и препоръчвам на **уважаемите членове на Научното жури** да гласуват **положително** и да **присъдят** на д-р Станислава Емилова Хаджиева образователната и научна степен „**Доктор**“ по научна специалност „**Хигиена** (обща, комунална, радиационна, на детско-юношеската възраст, трудова медицина, хранене и диететика)“.

12.05.2019г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Виктория Атанасова, дм